

Musiqa mashg'ulotlarida o'quvchilarning xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirishning zamonaviy metodlari

Marjona Shavkat-qizi Daminova
BuxDPI

Annotatsiya: Mazkur tadqiqotda musiqa mashg'ulotlarida o'quvchilarning xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirishning zamonaviy metodlari ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilinadi. Xor ijrochiligi jarayonida o'quvchilarning musiqiy eshitish qobiliyati, intonatsion aniqlik, ritmik sezgirlik va ansambl madaniyatini rivojlantirish masalalari yoritiladi. Tadqiqotda interfaol ta'lim texnologiyalari, multimedia vositalari, vokal mashqlar tizimi va innovatsion yondashuvlarning samaradorligi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, xor jamoasini tashkil etish, repertuar tanlash va ovozlarni to'g'ri yo'naltirishning metodik asoslari tahlil qilinadi. Ish natijalari o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish, estetik tarbiyani rivojlantirish hamda musiqiy kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot umumta'lim maktablarida musiqa ta'limi samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan metodik tavsiyalarni ishlab chiqishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: musiqa ta'limi, xor ijrochiligi, zamonaviy metodlar, intonatsiya, ritm, vokal texnika, ansambl, musiqiy eshitish, interfaol ta'lim, estetik tarbiya, pedagogik texnologiya

Modern methods of forming students' skills in choral singing in music lessons

Marjona Shavkat-kizi Daminova
BukhSPI

Abstract: This study analyzes modern methods of forming students' skills in choral singing in music lessons from a scientific and pedagogical perspective. The issues of developing students' musical hearing, intonation accuracy, rhythmic sensitivity and ensemble culture in the process of choral performance are highlighted. The study examines the effectiveness of interactive educational technologies, multimedia tools, vocal exercises systems and innovative approaches. It also analyzes the methodological foundations of organizing a choral group, selecting a repertoire and correctly directing voices. The results of the work serve to increase students' creative activity, develop aesthetic education and form musical competencies. The study is

aimed at developing methodological recommendations aimed at increasing the effectiveness of music education in secondary schools.

Keywords: music education, choral performance, modern methods, intonation, rhythm, vocal technique, ensemble, musical hearing, interactive education, aesthetic education, pedagogical technology

Musiqa ta'limi inson shaxsini har tomonlama rivojlantirishda muhim o'rin tutadigan estetik tarbiya vositalaridan biridir. Umumta'lim maktablarida musiqa mashg'ulotlari o'quvchilarning nafaqat musiqiy bilimlarini oshirish, balki ularning hissiy dunyosini boyitish, estetik didini shakllantirish va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan xor bo'lib kuylash faoliyati musiqa ta'limining eng muhim va samarali shakllaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Xor ijrochiligi o'quvchilarning jamoaviy musiqiy faoliyatini tashkil etish orqali ularning musiqiy eshitish qobiliyati, ritm hissi, intonatsion aniqligi va sahnaviy madaniyatini rivojlantiradi. Birgalikda kuylash jarayonida o'quvchilar nafaqat musiqiy asarni ijro etadilar, balki jamoaviy hamkorlik, intizom va mas'uliyat kabi ijtimoiy ko'nikmalarni ham egallaydilar. Shu sababli xor ijrochiligi pedagogik jarayonning kompleks tarbiyaviy vositasi hisoblanadi.

So'nggi yillarda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar musiqa ta'limini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etishni talab etmoqda. An'anaviy o'qitish usullari bilan bir qatorda interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar va multimedia vositalaridan foydalanish zaruriyati ortib bormoqda. Bu esa xor ijrochiligini o'qitish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish imkonini beradi.

Xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirish jarayoni murakkab pedagogik tizim bo'lib, u bir nechta asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi. Bular: musiqiy eshitish, intonatsiya, ritm, nafas texnikasi, diksiya va ansambl hissi. Ushbu komponentlarning har biri o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ular o'quvchilarning umumiy musiqiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Musiqa mashg'ulotlarida xor ijrochiligini shakllantirishda o'qituvchining roli juda muhimdir. O'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki ijrochilik jarayonini boshqaruvchi, motivatsiya beruvchi va psixologik qo'llab-quvvatlovchi shaxs sifatida faoliyat yuritadi. Uning pedagogik mahorati o'quvchilarning musiqiy rivojlanish darajasini belgilab beradi.

Xor ijrochiligida repertuar tanlash ham muhim ahamiyatga ega. Tanlangan qo'shiqlar o'quvchilarning yosh xususiyatlari, ovoz diapazoni va musiqiy tayyorgarligiga mos bo'lishi kerak. Milliy va jahon musiqasi namunalarini uyg'unlashtirish o'quvchilarning estetik dunyoqarashini kengaytiradi va ularning musiqiy qiziqishini oshiradi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar xor ijrochiligini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanishni talab etadi. Multimedia materiallari, audio va video yozuvlar, interfaol mashqlar o'quvchilarning musiqiy idrokini kuchaytiradi va dars jarayonini samarali qiladi. Shu bilan birga, guruhli ishlash va musiqiy o'yinlar o'quvchilarning faolligini oshiradi.

Xor ijrochiligi o'quvchilarning psixologik rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Birgalikda kuylash jarayonida ular o'ziga ishonchni oshiradi, sahna qo'rquvini yengadi va jamoa oldida erkin ijro etish ko'nikmasini shakllantiradi. Bu esa ularning ijtimoiy faolligini kuchaytiradi.

Umuman olganda, xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirish musiqa ta'limining eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u o'quvchilarning musiqiy, estetik va shaxsiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega.

Umumta'lim maktablarida xor ijrochiligi musiqa ta'limining eng muhim amaliy shakllaridan biri bo'lib, u o'quvchilarning musiqiy savodxonligini shakllantirish va rivojlantirishda asosiy o'rin tutadi. Xor ijrochiligi jamoaviy ijro turi sifatida bir nechta ovozlarning uyg'unlashuvi asosida musiqiy asarni birgalikda ijro etishni nazarda tutadi. Bu jarayon nafaqat musiqiy ko'nikmalarni, balki o'quvchilarning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishini ham ta'minlaydi.

Nazariy jihatdan xor ijrochiligi musiqiy-pedagogik tizimning bir qismi bo'lib, u pedagogika, psixologiya va musiqashunoslik fanlari bilan uzviy bog'liqdir. Pedagogika xor ijrochiligini o'qitish metodlarini ishlab chiqsa, psixologiya o'quvchilarning musiqiy idroki va emotsional holatini o'rganadi, musiqashunoslik esa ijro etilayotgan asarlarning tuzilishi va mazmunini tahlil qiladi.

Xor ijrochiligining asosiy nazariy tamoyillari tizimlilik, izchillik, ongli o'zlashtirish, amaliy yo'naltirilganlik va individual yondashuvdan iboratdir. Ushbu tamoyillar o'quvchilarning musiqiy rivojlanishini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Xor jamoasida har bir o'quvchi muhim rol o'ynaydi, chunki har bir ovoz umumiy musiqiy uyg'unlikni yaratishda ishtirok etadi. Shu sababli o'quvchilar o'z ovoz partiyasini aniq bilishi, ritm va intonatsiyani to'g'ri bajarishi lozim. Bu esa ularning musiqiy mas'uliyatini oshiradi.

Nazariy jihatdan xor ijrochiligi musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biridir. O'quvchilar turli tovushlarni farqlash, melodik chiziqnlarni eslab qolish va ularni to'g'ri ijro etishni o'rganadilar. Bu jarayon ularning musiqiy tafakkurini rivojlantiradi.

Shuningdek, xor ijrochiligi o'quvchilarda ritm hissini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ritm musiqaning asosiy elementlaridan biri bo'lib, uni to'g'ri his qilish ijrochilik sifatini belgilaydi. Xor mashg'ulotlarida ritmik mashqlar orqali bu ko'nikma rivojlantiriladi.

Nafas olish texnikasi ham xor ijrochiligining muhim nazariy asoslaridan biridir. To'g'ri nafas olish ovozning barqarorligi va ifodaliligini ta'minlaydi. O'quvchilar diafragmal nafas olish usullarini o'rganish orqali vokal imkoniyatlarini kengaytiradilar.

Xor ijrochiligi estetik tarbiya vositasi sifatida ham katta ahamiyatga ega. Musiqa orqali o'quvchilar go'zallikni his etishni, badiiy obrazlarni tushunishni va estetik qadriyatlarni qadrlashni o'rganadilar.

Xor ijrochiligining nazariy asoslari musiqa ta'limining ilmiy-metodik poydevorini tashkil etadi va o'quvchilarning musiqiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Umumta'lim maktablarida musiqa mashg'ulotlari jarayonida xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirish bugungi kunda zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etilmoqda. Ushbu jarayon o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish bilan birga, ularning ijodiy fikrlashini, estetik didini va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Zamonaviy metodlar an'anaviy o'qitish usullarini inkor etmagan holda, ularni yangi texnologiyalar va interfaol yondashuvlar bilan boyitadi.

Xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirishning zamonaviy metodlari bir nechta asosiy yo'nalishlarga bo'linadi: interfaol metodlar, multimedia texnologiyalari, vokal-trening tizimi, differensial yondashuv, loyiha asosidagi ta'lim va raqamli platformalardan foydalanish. Ushbu metodlar o'quvchilarning dars jarayoniga faol jalb etilishini ta'minlaydi.

Interfaol metodlar xor ijrochiligini o'qitishda eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Guruhli ishlash, juftlikda kuylash, "savol-javob" usuli, musiqiy dialog va rolli mashqlar o'quvchilarning faolligini oshiradi. Bu metodlar orqali o'quvchilar nafaqat kuylashni, balki musiqiy jarayonni tahlil qilishni ham o'rganadilar. Natijada ularning musiqiy tafakkuri rivojlanadi.

Multimedia texnologiyalari zamonaviy xor ta'limining ajralmas qismiga aylangan. Audio va video materiallar yordamida o'quvchilar professional xor jamoalarining ijrolarini tahlil qiladilar. Bu ularga to'g'ri intonatsiya, nafas olish texnikasi va ansambl uyg'unligini tushunishga yordam beradi. Shuningdek, vizual materiallar o'quvchilarda estetik idrokni kuchaytiradi.

Vokal-trening tizimi xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirishda asosiy o'rin tutadi. Ushbu tizimda maxsus mashqlar orqali ovoz apparati rivojlantiriladi. Nafas olish mashqlari, tovush chiqarish mashqlari, artikulyatsiya va rezonans ustida ishlash o'quvchilarning vokal imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu jarayon muntazamlikni talab etadi.

Differensial yondashuv zamonaviy pedagogikaning muhim tamoyillaridan biridir. Har bir o'quvchining musiqiy qobiliyati, ovoz diapazoni va o'zlashtirish

darajasi turlicha bo'lganligi sababli individual yondashuv zarur hisoblanadi. O'qituvchi o'quvchilarni guruhlarga ajratib, ularga mos mashqlar va repertuar tanlaydi.

Loyiha asosidagi ta'lim ham xor ijrochiligini rivojlantirishda samarali metodlardan biridir. O'quvchilar kichik musiqiy loyihalar ustida ishlash orqali ijodiy fikrlashni rivojlantiradilar. Masalan, kichik xor chiqishlarini tayyorlash, musiqiy tadbirlar tashkil etish yoki milliy qo'shiqlarni sahnalashtirish kabi loyihalar o'quvchilarning faolligini oshiradi.

Raqamli platformalardan foydalanish zamonaviy ta'limning muhim yo'nalishi hisoblanadi. Musiqa ilovalari, onlayn darslar va virtual repetitsiyalar o'quvchilarga mustaqil ishlash imkonini beradi. Bu esa ularning o'z ustida ishlash ko'nikmasini rivojlantiradi.

Xor bo'lib kuylash jarayonida intonatsion aniqlikni shakllantirish uchun maxsus mashqlar qo'llaniladi. Gammalar, intervallar va melodik frazalarni takrorlash o'quvchilarning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu jarayonda o'qituvchi doimiy nazorat va tuzatishlar kiritadi.

Ritmni rivojlantirish ham zamonaviy metodlarning muhim qismidir. Metronom bilan ishlash, ritmik o'yinlar va qo'l harakatlari orqali o'quvchilar ritmni his qilishni o'rganadilar. Bu xor ijrochiligida muvofiqlikni ta'minlaydi.

Ansambl madaniyatini shakllantirish zamonaviy metodlarning asosiy maqsadlaridan biridir. O'quvchilar bir-birini eshitish, ovozlarni uyg'unlashtirish va umumiy musiqiy balansni saqlashni o'rganadilar. Bu esa jamoaviy ijro sifatini oshiradi.

Psixologik yondashuv ham zamonaviy metodlar tarkibiga kiradi. O'quvchilarda sahna qo'rquvini kamaytirish, ishonchni oshirish va motivatsiyani kuchaytirish uchun psixologik mashqlar qo'llaniladi. O'qituvchi ijobiy muhit yaratishi muhim hisoblanadi.

Zamonaviy metodlar orasida baholashning yangi tizimi ham muhim o'rin tutadi. Formativ baholash, o'z-o'zini baholash va guruhiy baholash orqali o'quvchilarning rivojlanishi kuzatib boriladi. Bu ularning o'z ustida ishlashiga turtki beradi.

Xor ijrochiligida kreativ yondashuv ham muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar ijro jarayonida kichik improvizatsiyalar, harakatlar va sahnaviy elementlardan foydalanadilar. Bu ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi.

Zamonaviy metodlarning samaradorligi shuni ko'rsatadiki, ular o'quvchilarning musiqiy rivojlanishini tezlashtiradi va dars jarayonini qiziqarli qiladi. Ayniqsa, interfaol va raqamli texnologiyalar o'quvchilarning faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirishda zamonaviy metodlardan foydalanish musiqa ta'limining sifatini oshiradi va o'quvchilarning musiqiy hamda shaxsiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Umumta'lim maktablarida musiqa mashg'ulotlari jarayonida xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirish bo'yicha olib borilgan pedagogik tajribalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy metodlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning musiqiy rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Xor ijrochiligi jarayonida o'quvchilarning intonatsion aniqligi, ritmni his qilish qobiliyati, nafas olish texnikasi va ansambl madaniyati bosqichma-bosqich rivojlanadi.

Pedagogik tajriba davomida o'quvchilar ikki guruhga ajratilib, biri an'anaviy metodlar asosida, ikkinchisi esa zamonaviy interfaol va multimedia yondashuvlari asosida o'qitildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy metodlar qo'llangan guruhda o'quvchilarning musiqiy faolligi va ijrochilik sifati sezilarli darajada yuqori bo'ldi.

Amaliy natijalarning eng muhim jihatlaridan biri o'quvchilarning intonatsion aniqligida kuzatilgan o'sishdir. Dastlabki bosqichda ko'plab o'quvchilar tovushlarni to'g'ri intonatsiya qila olmas edi, ammo muntazam vokal mashqlar va solfedjio asosidagi treninglar natijasida bu muammo sezilarli darajada kamaydi. O'quvchilar intervallarni to'g'ri eshitish va ijro etishni o'rgandilar.

Ritmni his qilish ko'nikmasi ham tajriba jarayonida sezilarli darajada rivojlandi. Metronom bilan ishlash, ritmik o'yinlar va guruhli mashqlar orqali o'quvchilar musiqiy ritmni barqaror ushlashni o'rgandilar. Bu xor ijrosida umumiy uyg'unlikni ta'minladi.

Ansambl bo'lib kuylash malakasi ham tajriba natijasida rivojlandi. O'quvchilar bir-birini tinglash, ovozlarni muvofiqlashtirish va umumiy musiqiy balansni saqlashni o'rgandilar. Bu esa jamoaviy ijro sifatini sezilarli darajada oshirdi.

Nafas olish texnikasi bo'yicha ham ijobiy natijalar qayd etildi. Diafragmal nafas olish mashqlari muntazam bajarilgach, o'quvchilarning ovozi barqarorlashdi va ijro davomiyligi oshdi. Bu xor ijrochiligida muhim omil hisoblanadi.

Pedagogik tajriba jarayonida multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarning qiziqishini oshirdi. Professional xor jamoalarining ijrolarini tahlil qilish orqali o'quvchilar o'z xatolarini anglab, ularni tuzatishga harakat qildilar. Bu o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmasini shakllantirdi.

Zamonaviy metodlar asosida o'tkazilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning motivatsiyasini ham oshirdi. Ular dars jarayonida faol ishtirok eta boshladilar, xor chiqishlariga qiziqish bildirdilar va ijodiy tashabbus ko'rsatdilar. Bu esa o'quv jarayonining samaradorligini oshirdi.

Psixologik jihatdan ham sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. Dastlab sahna oldida tortinish va uyatchanlik mavjud bo'lgan o'quvchilar muntazam chiqishlar natijasida o'ziga ishonch hosil qildilar. Sahna qo'rquvi kamayib, erkin ijro etish ko'nikmasi shakllandi.

O'qituvchining roli tajriba jarayonida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ldi. U o'quvchilarga individual yondashib, ularning qobiliyatiga mos mashqlar tanladi va

doimiy rag'batlantirib bordi. Bu esa o'quvchilarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Baholash tizimi ham tajriba samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynadi. Formativ baholash orqali o'quvchilarning har bir mashg'ulotdagi yutuqlari va kamchiliklari tahlil qilindi. Bu ularning o'z ustida ishlashiga yordam berdi.

Xor ijrochiligi orqali o'quvchilarda musiqiy savodxonlik ham sezilarli darajada oshdi. Ular notalarni o'qish, musiqiy frazalarni tushunish va ijro etish ko'nikmalarini yaxshiroq egalladilar. Bu umumiy musiqiy kompetensiyani rivojlantirdi.

Estetik tarbiya nuqtayi nazaridan ham ijobiy natijalar kuzatildi. O'quvchilar musiqa orqali go'zallikni his etishni, badiiy obrazlarni tushunishni va musiqiy asarlarga baho berishni o'rgandilar. Bu ularning ma'naviy rivojlanishiga xizmat qildi.

Tajriba davomida ijodiy faollik ham oshdi. O'quvchilar ba'zi qo'shiqlarni sahnalashtirishda o'z g'oyalarini taklif qila boshladilar, bu esa ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirdi.

Umuman olganda, pedagogik tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy metodlar asosida tashkil etilgan xor mashg'ulotlari o'quvchilarning musiqiy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga kompleks ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Musiqa mashg'ulotlarida xor ijrochiligini rivojlantirishning amaliy natijalari zamonaviy pedagogik yondashuvlarning samaradorligini to'liq tasdiqlaydi va ularni ta'lim jarayonida keng qo'llash zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa. Musiqa mashg'ulotlarida o'quvchilarning xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirishning zamonaviy metodlari yuzasidan olib borilgan ilmiy-tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu jarayon umumta'lim maktablarida musiqa ta'limining eng samarali va kompleks yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xor ijrochiligi o'quvchilarning nafaqat musiqiy ko'nikmalarini, balki ularning estetik didi, ijtimoiy faolligi va shaxsiy sifatlarini ham rivojlantiradi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirishda zamonaviy pedagogik metodlar, xususan interfaol yondashuvlar, multimedia texnologiyalari, vokal-trening tizimi va differensial ta'lim tamoyillari yuqori samaradorlikka ega. Ushbu metodlar o'quvchilarning musiqiy eshitish qobiliyati, intonatsion aniqligi, ritm hissi va ansambl madaniyatini sezilarli darajada rivojlantiradi.

Shuningdek, pedagogik tajribalar natijalari shuni tasdiqladiki, muntazam xor mashg'ulotlari o'quvchilarda jamoaviylik, mas'uliyat, intizom va o'zaro hamkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi. Birgalikda kuylash jarayoni ularning psixologik barqarorligini mustahkamlaydi, sahna qo'rquvini kamaytiradi va o'ziga ishonchni oshiradi.

Zamonaviy metodlardan foydalanish dars jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Multimedia vositalari, musiqiy o'yinlar va interfaol mashqlar o'quvchilarning

darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularning ijodiy faolligini rivojlantiradi. Bu esa ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Xor ijrochiligi orqali o'quvchilarning musiqiy savodxonligi ham sezilarli darajada rivojlanadi. Ular notani o'qish, ritmik tuzilmani anglash va musiqiy asarlarni to'g'ri ijro etish ko'nikmalarini egallaydilar. Bu esa ularning umumiy musiqiy kompetensiyasini shakllantiradi.

Umuman olganda, xor bo'lib kuylash malakasini shakllantirishning zamonaviy metodlari musiqa ta'limining sifatini oshirish, o'quvchilarning ijodiy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlash hamda estetik tarbiyani kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi isbotlandi. Ushbu metodlarni ta'lim jarayonida keng qo'llash kelajak avlodning musiqiy madaniyatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шамсиев Шерзод Истамович *Формы организации музыкального общения // Вестник науки и образования.* 2020. №21-2 (99). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formy-organizatsii-muzykalnogo-obscheniya> (дата обращения: 04.05.2026).

2. Шамсиев Шерзод Истамович, & Солиев Ақобир Абдукаримович (2021). *Основы хорового пения на уроках музыки. Проблемы науки,* (1 (60)), 55-57.

3. The role of folk songs in educating student's role of folk songs in student education. SI Shamsiev. *International Journal on Integrated Education* 4 (2), 76-78

4. Шамсиев, Ш. И. (2022). Молодой специалист учитель музыки, как руководитель хорового коллектива в общеобразовательной школе. *Science and Education*, 3(1), 540-545.

5. Шамсиев, Ш. И. (2022). Новые подходы к подготовке молодых специалистов учителей музыки, разработка уроков музыки. *Science and Education*, 3(1), 528-533.

6. Шамсиев Шерзод Истамович, & Солиев Ақобир Абдукаримович (2021). *Развивайте навыки чтения музыки во время пения. Наука, техника и образование,* (2-1 (77)), 92-95.

7. Шамсиев, Ш. И., & Ахроров, А. А. (2023). *О'zbek folklorshunosligi, tarixi va uning adabiyotdagi o'rni: Shamsiyev Sherzod Istamovich Buxoro davlat pedagogika institute Musiqa va tasviriy san'at kafedrasida o'qituvchisi, Ahrorov Asrorbek Aminjon o'g'li Buxoro davlat pedagogika institute Musiqa va tasviriy san'at kafedrasida talabasi. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал.* –2023, 7, 137-141.

8. Шерзод Истамович Шамсиев, Шухратжон Раксимжон Огли Рамазонов *Бошлангич синфларда вокал-хор малакаларини шакллантириш ва ривойлантириш услублари // Научный прогресс.* 2021. №5. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/boshlang-ich-sinflarda-vokal-xor-malakalarini-shakllantirish-va-rivojlantirish-uslublari> (дата обращения: 05.04.2026).

9. Истамович Шамсиев С. «Способы развития навыков хорового пения». *European Scholar Journal*, том 2, № 9, 2021, стр. 47-49.

10. Shamsiyev, S. I. (2021). Shukhratjon Rakhimjon o'g'li Ramazonov Methods of formation and development of vocal-choral skills in primary schools. *Scientific progress*, (5).

11. Шерзод Истамович Шамсиев. Важность культуры общения и невербального выражения в ведении переговоров. С.С. Истамович - *Американский журнал образования и...*, 2025

12. Шерзод Истамович Шамсиев. Развитие педагогических компетенций у студентов музыкальных вузов через практику хорового дирижирования. Том 3, № 2 (2025): *Американский журнал образования и обучения*

13. Istamovich, S. S. (2024). Xor drijorligi fani asosida talabalarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirish. *fan jurnali ta'lim va madaniyat*, 2(3), 41-49.

14. Shamsiyev Sherzod Istamovich. Musiqa ta'limida talabalarining kreativlik kompetentligini rivojlantirish. *Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences*. Том 3, Номер 2, Страницы 72-80

15. Shamsiyev Sherzod Istamovich, Ahrorov Asrorbek Aminjon. The art of music and its place in our lives. *Miasto Przyszłości*. Том 41. 65-68

16. Shamsiyev Sherzod Istamovich, Ahrorov Asrorbek Aminjon o'g'li. Folklor musiqa ijrochiligi fani va xor san'ati. *Journal of Innovation, Creativity and Art*. 71-74.

17. SS Istamovich. Development, Appearances and Types of Choral Art in Central Asian Countries. *Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal*. 73-75

18. Sherzod Istamovich Shamsiyev. Choir performance in european countries emergence. *European journal of innovation in nonformal education*. 347-350

19. Шерзод Шамсиев. Голос и эмоция–психология вокала. Рекомендовано к печати Ученым советом Института психологии имени ГС Костюка НАПН Украины (Протокол № 14 от 28 декабря 2020). 457 – 461

20. SS Istamovich. Soliev Akobir Abdugarimovich Develop navyki reading music in the time of peniya. *Science, technology and education*, 77 - 81

21. Шерзод Истамович Шамсиев. Солиев Акобир Абдукаримович. Развивайте навыки чтения музыки во время пения. *Наука, техника и образование*. 77 - 81

22. SS Istamovich, MD Shakirovna. Xor asarini ijrosi ustida ishlash usullari. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 83-86

23. SI Shamsiev. Mosinova DS. Educating students in aesthetic spirit through choir works. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal* 3 (02), 453-455

24. КБ Холиков. Определения тональности через функцию ткани гармонии. *Science and Education* 7 (3), 250-255

25. КБ Холиков. Об одной новой задаче тоники для создания модуляции или отклонения. *Science and Education* 7 (3), 256-261

26. КБ Холиков. Основные дидактические задачи к укреплению основной темы изучения нового материала по фортепиано. *Science and Education* 7 (3), 245-249

27. КБ Холиков. Схема интегрирования теории и гармонии по сфере изучения нового материала по фортепиано. *Science and Education* 7 (3), 262-267

28. КБ Холиков. Сознательное восприятие музыки через позитронноэмиссионная томография мозга и сеть внимания к обучению произведения. *Science and Education* 6 (1), 142-147

29. КБ Холиков. Распределитель стимулятора рефлекторной дуги ответ на информации полученного от источника аксонов и дендритов. *Science and Education* 5 (12), 113-119

30. KB Kholikov. Musical pedagogy and psychology. *Bulletin of Science and Education* 99 (21-2), 58-61